

Waarom de Plas van Poot

Piet Drapers

Nagenoeg iedere Zoetermeerder zal gedurende de laatste jaren wel eens wat gehoord of gelezen hebben over de Plas van Poot aan de Bleiswijkseweg. Dutch Water Dreams gebruikt het water voor de wildwaterbaan en het surfcentrum. Voor de opening in september 2006, maar ook vele malen daarna kwam het park met 'het wildste water' van Nederland in de krant. De plas is echter vele jaren ouder en zorgde er in 1937 voor dat de weinige automobilisten die Nederland rijk was het gaspedaal flink konden indrukken.

Autosnelweg

In 2012 had de ANWB in haar hoofdkantoor in Den Haag de tentoonstelling '75 jaar Autosnelweg' ingericht. De plannen om in Nederland nieuwe wegen aan te leggen voor het autoverkeer waren echter al 85 jaar oud. In 1927 zag het Rijkswegenplan het licht. Vijf jaar later werd begonnen met de aanleg van Rijksweg 12 tussen Den Haag en Utrecht. Het oorspronkelijke plan was om een weg met drie rijstroken te maken, waarbij de middelste strook voor het verkeer in twee richtingen gebruikt kon worden. De eerste spade was nauwelijks de grond in of de plannen veranderden. Rijksweg 12 zou worden uitgevoerd met twee rijbanen in iedere rijrichting, met een middenberm en langs de kant parkeerstroken. Op 15 april 1937 werd de eerste 12 kilometer van de weg tussen Voorburg en Zoetermeer officieel geopend.

De Rijksweg Gouda—Den Haag.

Hedenmorgen te 7 uur is door de Amst. Ballast Mij. een aanvang gemaakt met den aanleg van 't traject Zoetermeer—Stompwijk van den Rijksweg Gouda—Den Haag.

Een aantal werklozen van hier is tewerk gesteld, na door 't plaatselijk crisiscomité te zijn voorzien van schoeisel en werktuigen. De duur van 't werk is berekend op 2 jaar.

Zoetermeers openingsdrankje

Een Nederlandse delegatie had in 1926 tijdens een internationaal wegencongres in Italië kennis gemaakt met de Italiaanse autostrada. Tijdens de excursie dronken de chauffeurs van de touringcars een flink glas wijn. De secretaris van de wegencommissie van de ANWB/KNAC meldt daarover dat verschillende chauffeurs in een zodanige overmoedige stemming waren gekomen, dat de tocht ont-aardde in een race met autobussen met een snelheid van 80 tot zelfs 90 km. In 1937 organiseerde Nederland een excursie tijdens het wegencongres naar de juist geopende nieuwe autosnelweg A 12. Na bezichtiging kregen de deelnemers een glas chocomel aangeboden door de Nutriciafabriek in Zoetermeer.

Burgemeester Middelberg

Natuurlijk was burgemeester Middelberg op 15 april 1937 prominent aanwezig bij de opening van de A 12, waarbij dertien auto's kwamen opdagen om het traject van de eerste autosnelweg in te wijden. De burgemeester had zich overigens al vijf jaar eerder, op 16 september 1932 druk gemaakt over de aanleg van de weg. Op die datum schreef hij een brief aan de hoofdingenieur van Rijkswa-

Foto met genodigden bij opening van de rijksweg 12. De man in het midden met witte jas is waarschijnlijk burgemeester Middelberg. (Collectie ANP 904922)

terstaat: 'Naar ik heb vernomen zijn de voorbereidende werkzaamheden voor de aanleg van den Rijksweg van Den Haag via Zoetermeer en Zegwaart richting Gouda gevorderd. Zeer zoude ik het op prijs stellen zoo u –in verband met de in de gemeenten Zoetermeer en Zegwaart heerschende schaarste aan werkmogelijkheid zoudt willen overwegen om in de bestekken alsnog een bepaling op te nemen dat de aannemers der in genoemde gemeenten liggende werken hun werkvolk voor een zeker percentage moeten recruteren uit inwoners dier gemeenten'.

Het antwoord van de hoofdingenieur was kort maar krachtig: 'Zo'n bepaling mag in de bestekken niet worden opgenomen. Overigens zal het wel 1934 worden voordat dit werk in uitvoering komt'.

Het werkvolk van zijn gemeenten kreeg de burgemeester niet aan het werk voor de nieuwe rijksweg, maar hij moest wel zelf aan de slag. In 1932 en 1933 diende hij bij de hoofdingenieur declaraties in van f 14,15 voor advertentiekosten ten behoeve van de onteigening voor de aanleg van weggedeelten. In de Staatscourant van 21 maart 1933 worden dan ook zeven onteigeningen vermeld, waaronder die ten name van Jacobus Verwer, bouwman, d'Hangest, baronesse d'Yvoy van Houten uit Den Haag, Johannes Andreas Duiniveld, landbouwer en de Binnenwegse Polder.

In hetzelfde jaar als de opening doet de minister van Waterstaat in september nog een beroep op de burgemeester. Hij wil een stopverbod op de Rijksweg invoeren en besluit zijn brief met: 'Gaarne zal ik hieromtrent Uw gevoelens vernemen'. De minister krijgt zijn zin, want vanaf dat moment worden de 'parkeerstroken' omgedoopt in 'vluchtstroken'.

Drassige grond

Voor de aanleg van de weg op de drassige gronden van Zuid-Holland was zand nodig. Het bedrijf dat de weg aanlegde was de NV Amsterdamsche Ballast Maatschappij. Zij besloot het zand in de omgeving van de aan te leggen weg uit de grond te halen. In Zoetermeer kocht zij daarvoor op 4 maart 1935 ruim twaalf hectare grond in de Binnenwegse Polder van E. Huisman sr. en Jvr. H.E. Jochems voor f 14.593,-. Bij het kadaster kreeg het stuk grond de naam 'gemeente Zegwaart E 393'. Ballast moest ook nog toestemming hebben van het Hoogheemraadschap van Schieland. Vergunning nummer 45 is de toestemming voor 'het ontgronden van terreinen in de Binnenwegse Polder voor zandwinning ten behoeve van de aanleg van Rijksweg 12'. Op 1 oktober 1935 had het werk klaar moeten zijn, maar er trad kennelijk vertraging op, want Ballast vroeg verlenging tot 31 januari 1936. Naast de polderlasten moest Ballast voor de vergunning f 12.000,- aan Schieland betalen.

Voor Watersportliefhebbers! Ideale gelegenheid!

TE KOOP OF TE HUUR in Gemeente Zoetermeer,
een ontgraven **BOUWPUT, opp. 11 H.A. 2395**
Inlichtingen: Amsterd. Ballast Mij te Waddinxveen.

De Ballast Maatschappij heeft in 1936 geen zand meer nodig uit de put bij de Bleiswijkseweg en wil deze verhuren of verkopen.

(Leidsche Courant 9 april 1936, Collectie Erfgoed Leiden en Omstreken)

Uit die periode is slechts één foto bekend waarop vaag in de verte een treintje te zien is dat voor het transport van het zand zorgde. Het gat dat door de zandwinning ontstond liep vol met water en het verhaal gaat dat het treintje op de bodem van de plas beland zou zijn. De jaren erna hield Ballast de vergunning en bleef met de kosten van onderhoud en de waterschapslasten zitten. In de Leidsche Courant van 9 april 1936 stond een advertentie waarin Ballast de plas te koop of te huur aanbood. Uit de stukken bij het Hoogheemraadschap blijkt ook dat Ballast overwogen heeft het ontstane meertje te dempen. Het behouden van de vergunning voor ontgronding leek een gunst, maar het wilde niet zeggen dat de eigenaar de plas zomaar mocht dempen. Daarvoor is weer een vergunning vereist. Ballast koos kennelijk voor behoud van de plas, want hij bestaat nog steeds en heeft de naam Plas van Poot gekregen.

Verkoop

Ballast liet het meertje aan zijn lot over. Het stuk grond met water en zandhopen werd een wildernis en door de Zoetermeerders de Ballastput genoemd. Op enig moment in 1942 ontdekte Arie Poot deze wildernis. Hij was de eigenaar van de naamloze vennootschap Poot's Bedrijven, een aannemersbedrijf uit Rotterdam. Arie zag wel commerciële mogelijkheden voor het gebied. Na het voorlopig afgesloten koopcontract op 7 januari 1943, zat hij met medewerkers van Ballast op 30 april 1943 bij de notaris. Hij kocht de grond met plas, groot 12 hectare, 77 are en 72 centiare voor f 15.500,-. Hij liet het terrein rond de plas egaliseren en plantte er achttienduizend wilgen op.

Arie Poot

Arie werd geboren op 3 april 1888 in Schiebroek. Zijn vader was Johannes Poot (1859-1907) en zijn moeder Hendrika Schildkamp (1861-1897). Hij had nog twee broers en twee zussen. Al zijn voorvaderen kwamen uit Rotterdam of omgeving, zo was aartsvoorvader Pieter Pieterszn Poot in 1553 al bouwman in Vlaardingerambacht.

Arie was getrouwd met Alida Rebekka Vollemans en hun twee dochters, Hendrika en Elizabeth werden ook in Rotterdam geboren.

Arie was geen gewone aannemer. In een artikel in de krant Dichtbij van 15 november 2014 over de geschiedenis van Rotterdam werd hij een 'vroeg projectontwikkelaar' genoemd. En niet ten onrechte: in 1932 waren hele straten zijn eigendom. De waarde van de 130 huizen werd geschat op anderhalf miljoen gulden, maar de hypotheekschuld erop bedroeg een miljoen.

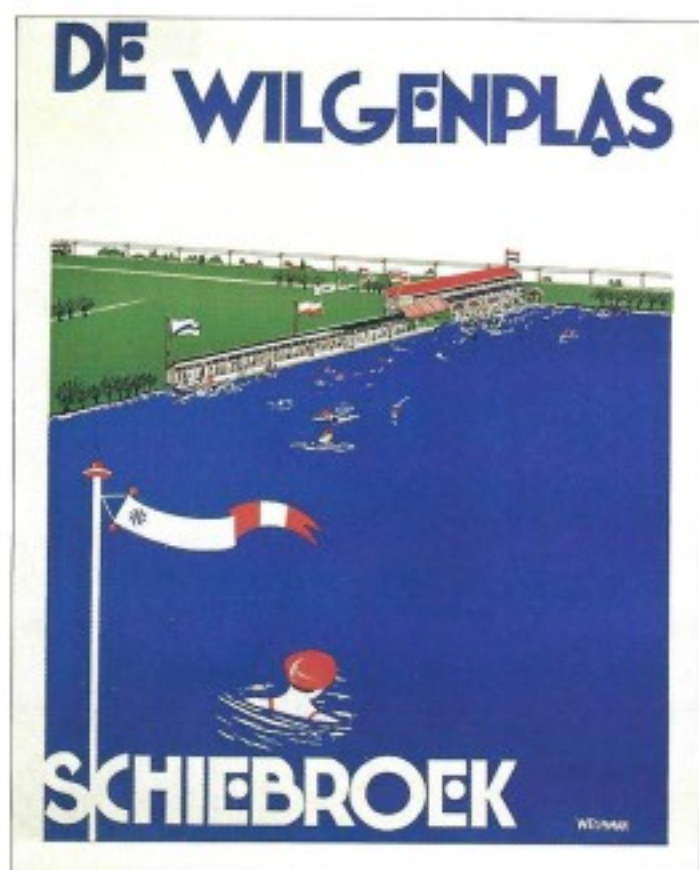
Arie Poot (1888-1952) en Alida Rebekka Vollemans (1885-1946) met hun dochter Elizabeth. (collectie mw. A.N.Mommaal)

Wilgenplas en Xerxesstadion

Op 1 oktober 1908 reed de eerste elektrische trein door Nederland van Rotterdam Hofplein naar Scheveningen. Voor de aanleg van de spoorweg werd een stuk grond afgegraven van anderhalve hectare in de gemeente Schiebroek. In het tijdschrift *De Tijd* van 13 mei 1932 lezen we: 'Er ontstond een bonk water van 100.000 kubieke meter in de onmiddellijke nabijheid van een groote stad. Daar moest wat mee te doen zijn! Het is alleen maar verwonderlijk, dat het zoo lang geduurd heeft, eer er iemand op dit idee kwam en dat het tot verleden jaar geduurd heeft, eer de plas een bestemming kreeg. Of eigenlijk, ze was al eer in gebruik, maar niet voor het publiek. Eenige jaren geleden werd de plas, met verschillende andere terreinen er omheen, gekocht door den heer A. Poot te Rotterdam, die er voor zichzelf een uitspanningsplaats van maakte. Rondom den plas liet hij wilgen planten, op het aangrenzende terrein liet hij visch, eenden, ganzen en zwanen uitzetten; kippen en konijnen vonden er een ideaal verblijf en met weekeinden of andere feestdagen vond de heer Poot er, vaak met zijn gasten, ontspanning van zijn drukke zakenleven. Er werd in den helderen plas gebaad, op het grasveld vermaakte men zich en allengs kwam de heer Poot er toe te beseffen, dat wat het, inmiddels tot Wilgenplas gedoopte water voor hem en zijn vrienden was, het ook zou kunnen zijn voor vele anderen: een prachtige zwemgelegenheid. Onderhandelingen met de gemeente Schiebroek liepen op niets uit en toen besloot de heer Poot de zaak zelf ter hand te nemen....

Zes weken later was de "Wilgenplas" omgetooverd in een modern openluchtbad'. Het zwembad was al baanbrekend, maar de projectontwikkelaar avant la lettre had grootsere plannen. Bij het zwembad kwam een pretpark met achtbaan en zweefmolen en in 1932 werd er een voetbalstadion geopend voor 32.000 toeschouwers. Het stadion was na het Olympisch Stadion in Amsterdam, dan het grootste in Nederland. Voetbalclub Xerxes ging het huren.

Poster van het recreatiegebied De Wilgenplas.
(ontwerp W.A. Weijnman, Collectie Stadsarchief Rotterdam)

Bijna zijn kop gekost

Het stadion heeft nooit het maximale aantal toeschouwers mogen verwelkomen en dat is waarschijnlijk ook een van de redenen waarom de heer Poot het in 1938 weer af liet breken. Hij bewaarde kennelijk de onderdelen wel, want in een advertentie in 1940 wordt melding gemaakt van een 'exceptioneele publieke verkooping'. Op donderdag 18 april 1940 zal ten overstaan van Deurwaarders Weisfelt en Korporaal publiek worden verkocht het ontspanningsoord 'De Wilgenplas' en het voetbalstadion 'Xerxes'.

Mevrouw A.N. Mommaal-van den Bergh (Alice), kleindochter van Arie, hoorde uit de mond van haar oma de geschiedenis van de Wilgenplas en het voetbalstadion. Haar oma vertelde: 'het was een dure hobby van je opa en het heeft hem bijna de kop gekost. In de zomer keken we iedere dag naar de lucht, want er moest ingekocht worden voor de volgende dag. Als we dachten dat het een zonnige dag zou worden, maar het regende dan konden we veel spullen weggoien. Er waren geen koelkasten om het vlees, de melk en de boter in te bewaren'.

Het huis aan de Plas van Poot met Arie Poot en de tweeling in de kindervagen, ca. 1950. (Collectie mw. A.N. Mommaal)

Zoetermeer heeft zijn Wilgenplas

Arie kocht dus in 1943 de Ballastplas met grond in Zoetermeer. Het interview met hem in het Haagsch Dagblad van 19 november 1948 heeft het kopje "Zoetermeer heeft zijn Wilgenplas". En uit zijn mond worden onder andere de volgende woorden opgetekend: 'Vroeger ben ik jarenlang eigenaar geweest van de Wilgenplas bij Rotterdam. Duizenden mensen vonden hier goedkope en prettige ontspanning. Zo kwam ik op het idee hier een tweede Wilgenplas te maken. Ongeveer vijf jaar ben ik er nu al mee bezig en ik krijg er steeds meer plezier in'. Veel Zoetermeesters hebben er echter niet gerecreëerd. Wel had Arie er in 1946 een brug en een garage laten bouwen en in juni 1947 kreeg hij toestemming een woonhuis op het terrein te zetten, ontworpen door architect Russcher uit Rotterdam. Omdat hij waarschijnlijk toch bezig was, liet hij in 1947 ook de vier woonhuizen (92 -98) aan de Bleiswijkseweg bouwen. Kleindochter Alice is in Zoetermeer geboren. Haar moeder, Elisabeth Poot, trouwde op 29 mei 1947 met Michaël Van den Bergh en opa Poot liet de garage voor het echtpaar verbouwen tot bungalow. Alice heeft van haar moeder gehoord dat de geboorte nog een bijzonderheid was voor Zoetermeer. Samen met haar broer Peter vormt zij een tweeling en die kwamen in het dorp met nog geen 6000 inwoners niet zo vaak voor.

Het huis en de garage ten westen van de Plas van Poot rond 1948.
(Collectie A. Ouwerkerk)

Rioolwater in de plas

Arie kreeg het nog wel aan de stok met het bestuur van de Binnenwegse Polder en de gemeente Zoetermeer. Hij verzocht in november 1951 het bestuur maatregelen te nemen om te voorkomen dat het water in de plas verder werd bedorven door rioolwater. Het bestuur antwoordde dat de ontvangst van het rioolwater was geregeld in een vergunning aan de gemeente Zoetermeer. Zo lang het bezinkingsbassin, genoemd in de voorwaarden van de vergunning aan de gemeente niet gereed was moest het rioolwater omgeleid worden naar de Grote Tocht. Arie liet de Nederlandse Heidemaatschappij watermonsters nemen uit de toevoer van de Kleine Tocht naar de plas. Zij constateerden een overbelasting van organische afvalstoffen en grote hoeveelheden zwavelstof, wat 'voor de visbezetting een dodelijk gif betekent'. De vissterfte was zo groot dat het minstens vijf jaar zou duren voordat de oude toestand zou zijn hersteld. In mei en juli 1952 gingen het bestuur van de Binnenwegse Polder en de gemeente met elkaar in de slag. Het bestuur wilde het verzoek tot verlenging van de termijn binnen welke het bezinkingsbassin tot stand moest zijn gebracht niet inwilligen. 'Wij zullen dit pas overwegen indien de gemeente de polder vrijwaart ter zake alle aanspraken welke door de NV Poot worden gepretendeerd'. Los van het overleg tussen gemeente en het bestuur liet Arie het er niet bij zitten en stapte in oktober 1952 naar de Arrondissementsrechtbank en eiste van de Binnenwegse Polder en de gemeente Zoetermeer een schadevergoeding. Helaas overleed hij in november van dat jaar en de erven troffen een regeling met de gedaagden. De gemeente betaalde f 2.500,-, want dat viel binnen een door de gemeente afgesloten verzekering voor dit soort zaken en de Binnenwegse Polder betaalde f 1.861,- aan de advocaten Bonjer en Blussé van Oud Alblas.

Verkoop

Uit de stukken bij het kadaster blijkt dat de NV Poot's Bedrijven op 28 april 1955 de plas met grond verkocht aan Dirk Smit voor f 55.000,-. Dirk was koopman in Leidschendam en woonde aan de Veursestraatweg. Op dezelfde dag vond merkwaardigerwijs registratie plaats van de verkoop door deze Dirk aan Klaas Hagoort voor f 85.000,-. Klaas woonde in Brussel aan de Avenue Jupiter en is nooit inwoner van Zoetermeer geweest. Hij was fotograaf en maakte reclamefilms. De kleindochter van Klaas is mevrouw Y. van Bijnen (Yolanda), een 'Belgische', zoals ze zelf zegt, omdat ze daar geboren is. Zij woont sinds 1974 in Nederland en vanaf 1980 zelfs in Zoetermeer. Zij heeft de beste herinneringen aan haar verblijf bij de plas en beschikt over prachtige foto's van de plas, gemaakt door Klaas. Hij maakte ook reclamefilms en heeft daar in de jaren vijftig op een filmfestival in Cannes een eerste prijs mee gewonnen. Zijn broer Jan betrok de woning die Poot had laten bouwen en Klaas gebruikte de door

Poot verbouwde garage als vakantiewoning. Hij liet in 1955 aan het einde van de plas, aan de Bleiswijkse kant, een woning bouwen met een oppervlakte van ruim 78 vierkante meter voor de tuinman. In 1957 liet hij door architect Dirk Huurman ook nog tekeningen maken voor de bouw van een dubbele bungalow op de landtong halverwege de plas. De bungalows zouden een gezamenlijk oppervlak krijgen van ruim 335 vierkante meter. De tekeningen en de verleende vergunning, afgegeven op 1 mei 1957 zijn in het gemeentearchief te vinden, maar de huizen zijn nooit gebouwd. De kleindochter weet dat de bouw op het laatste moment vanwege privé omstandigheden werd afgelast.

De woning die Arie Poot in 1947 had gebouwd, is dit jaar afgebroken. Er is een rietgedekt landhuis voor in de plaats gekomen. Een gebrandschilderd glas-inloodraam uit het vorige huis heeft er een prominente plaats in gekregen.

Klaas verkocht zijn bezit voor een deel aan Brinkers Margarinefabrieken NV in 1967 voor f 500.000,-. De plas met directe omgeving werd van Brinkers en Klaas behield een stuk grond aan de Zoetermeerse kant, waar thans nog steeds familie van Klaas woont. Bij het eigendom van de plas hoorde ook de ontgrondingsvergunning. Het hoogheemraadschap trok deze vergunning ten name van K. Hagoort op 20 februari 1968 in. De vergunning ging over op Brinkers' Margarinefabrieken die voor de vergunning f 15.000,- moest betalen en voor de kosten van onderhoud van de plas opdraaide. Na eerst nog een naamswijziging op 9 mei 1974 in Brinkers Handel- en Exploitatiemaatschappij kwam de plas op 14 november 2005 voor Euro 937.525,- in handen van de gemeente Zoetermeer

Klaas Hagoort en zijn vrouw.
(Collectie mw. Y. van Bijnen)

Nooit recreatie

Met uitzondering van wat sportvisserij hebben Zoetermeeders nooit veel plezier van de plas gehad, hoewel Dutch Water Dreams niet zonder het water van de plas kan. Maar op de vraag: 'Waarom de Plas van Poot?' zijn met wat dichtelijke vrijheid twee antwoorden te geven: Omdat het zand gebruikt is voor de eerste autosnelweg in Nederland en omdat de eerste eigenaar die er grootse plannen mee had Arie Poot heette.

Bronnen

Dank aan de kleinkinderen van Arie Poot, mevrouw A.N. Mommaal-van den Bergh en de heer A. Ouwerkerk en aan de kleindochter van Klaas Hagoort, mevrouw Y. van Bijnen.

Gemeentearchief Zoetermeer:

Kadastrale leggers Zegwaard 1832-1973;

Archief Gemeentebestuur Zoetermeer 1813-1939) nr. 1594: correspondentie Rijkswegenplan, nr. 1611: onteigening ten behoeve van de Rijkswegen.

Archief

Archief Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard:

392 brieven van en aan het hoogheemraadschap over voldoening van polderlasten voor de zogenaamde Plas van Poot;

456 stukken betreffende de door de NV Poot te Zoetermeer tegen de gemeente en de polder ingestelde schadestaatprocedure wegens vissterfte door lozing in de zogenaamde Plas van Poot;

2608 stukken betreffende door Schieland aan de NV Amsterdamsche Ballast Maatschappij te Amsterdam verleende vergunning nr. 45 van 1935 voor het ontgronden van terreinen in de Binnenwegse polder, 1968/027 behouden van een ontgronding (z.g. Plas van Poot gelegen aan de Bleiswijkseweg 118 en 120 aan Brinkers' Margarinefabrieken.

Kadaster:

akten, ingeschreven in de openbare registers betreffende het perceel gemeente Zegwaard, sectie E, nummer 1297 van 1935 tot 2015.

Buiter, H., 75 jaar autosnelweg in Nederland in: *NEHA jaarboek 1997*